

**Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih
Agencija za odgoj i obrazovanje
Hrvatsko interdisciplinarno društvo**

**Natjecanje i smotra „Opisujemo sustave“
Državna razina u školskoj godini 2025./2026.
Kategorija A
Čakovec, 28. – 30. travnja 2026.**

Ilijada i Odiseja

Ilijada i *Odiseja* starogrčki su epovi koji su nekoliko stoljeća prenošeni usmenom predajom.

Arheološka istraživanja i povijesni tekstovi pokazuju da epovi imaju stvarnu podlogu u životu tadašnjeg društva, ali nije moguće ustvrditi jesu li pojedinačni likovi i događaji bili stvarni.

U današnje vrijeme smatra se kako su te epove stoljećima stvarali putujući pjevači među kojima je najpoznatiji Homer. Oni su u epovima, vrsti umjetnosti ustaljene forme, opisivali važne događaje u skladu s vrijednostima tadašnjeg društva te ih izvodili pred publikom. Prenosnje vrijednosti društva bio je jedan od razloga rada putujućih pjevača. Ujedno, vrijednosti su i jedan od razloga nastanka i izvođenja epova. Izvođenje epova pred publikom bio je način upoznavanja vlastite povijesti i usvajanja vrijednosti, znatno prije pojave knjiga, fotografija, filmova i drugih načina trajnijeg bilježenja podataka.

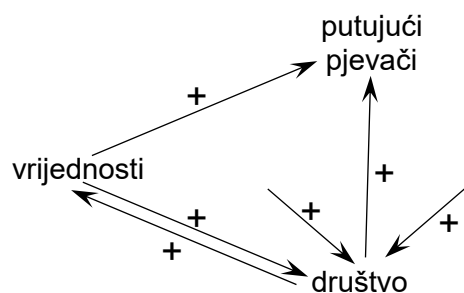
Od svog nastanka, epovi su nekoliko stoljeća prenošeni usmenom predajom, kad su naposljetku zapisani.

Ilijada ima oko 15 000, a *Odiseja* oko 12 000 stihova. Kako je moguće toliko opsežne epove zapamtiti i usmenom predajom prenositi kroz više generacija tijekom nekoliko stoljeća? Kao prvo, putujući pjevači bili su malobrojni, talentirani i motivirani pojedinci. Kao drugo, putujući pjevači razvili su specifične tehnike memoriranja zahvaljujući ustaljenoj strukturi epova; jednak je broj slogova u stihu, ponavljaju se epiteti uz isti lik, slični su opisi jednakih radnji. Kao treće, publika je rado slušala epove, što je pridonijelo njihovu češćem izvođenju.

Budući da nam je poznata samo završna, zapisana verzija, ne možemo znati u kolikoj su se mjeri ti epovi mijenjali kroz stoljeća usmene predaje.

ZADATCI

1. Koliko je dugo izvođen ep *Odiseja* bez zapisivanja? (1 bod)
 - a) Nekoliko stoljeća.
 - b) Dva i pol tisućljeća.
 - c) Dvadeset godina.
2. Tko je bio Homer, prema tekstu? (1 bod)
 - a) Autor epova *Ilijada* i *Odiseja*.
 - b) Najpoznatiji starogrčki putujući pjevač.
 - c) Prvi pisac epova *Ilijada* i *Odiseja*.
3. Definirajte „društvo“ isključivo kao element opisanog sustava. (2 boda)
4. Definirajte „putujuće pjevače“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)
5. Dokažite da je „pjevanje epova“ relacija u sustavu i navedite koja dva elementa ona povezuje. (3 boda)
6. Što su „epovi“ u opisanom sustavu? Obrazložite odgovor. (3 boda)
7. Definirajte „događaje“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)
8. Na skici je dio dijagrama uzroka i posljedica opisanog sustava. Dopunite skicu tako da prikazuje cjeloviti dijagram. (9 bodova)

9. Obrazložite povratnu vezu između elemenata „događaji“ i „društvo“. (2 boda)
10. Obrazložite petlju koja obuhvaća elemente „vrijednosti“ i „epovi“. (3 boda)

ZADATCI

1. Koliko je dugo izvođen ep *Odiseja* bez zapisivanja? (1 bod)
 - a) **Nekoliko stoljeća.**
 - b) Dva i pol tisućljeća.
 - c) Dvadeset godina.
2. Tko je bio Homer, prema tekstu? (1 bod)
 - a) Autor epova *Ilijada* i *Odiseja*.
 - b) **Najpoznatiji starogrčki putujući pjevač.**
 - c) Prvi pisac epova *Ilijada* i *Odiseja*.
3. Definirajte „društvo“ isključivo kao element opisanog sustava. (2 boda)

Nije potrebno navoditi njegovo svojstvo čiju promjenu pratimo.

Društvo su ljudi koji žive na prostoru stare Grčke i dijele starogrčku kulturu. (1 bod)
(1 bod)
4. Definirajte „putujuće pjevače“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)

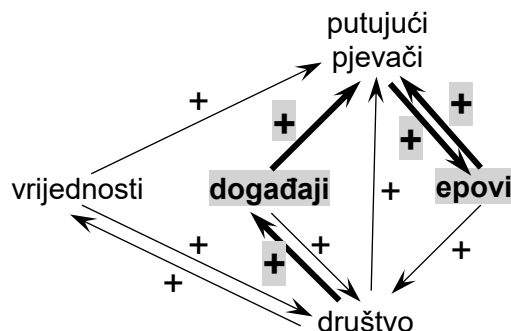
Putujući pjevači članovi su društva koji znaju tekst i razumiju značenje epova te ih izvode pred drugim članovima društva. (1 bod)
Prati se koliko epova znaju i razumiju. (1 bod)
5. Dokažite da je „pjevanje epova“ relacija u sustavu i navedite koja dva elementa ona povezuje. (3 boda)

Pjevanje epova jest radnja koju provode putujući pjevači i tako djeluju na društvo. (1 bod)
To je tok informacija kojim element „društvo“ biva upoznat s elementom „epovi“.
Time sadržaj i značenje elementa „epovi“ djeluje na element „društvo“. (1 bod)
Djelovanje je pozitivno (+) jer pridonosi očuvanju vrijednosti elementa „društvo“. (1 bod)
6. Što su „epovi“ u opisanom sustavu? Obrazložite odgovor. (3 boda)

Epovi su informacije o vrijednostima društva, koje pamte i prenose putujući pjevači. (1 bod)
Bitno je pamtiti i prenositi epove bez promjene. Dakle, za epove pratimo broj promjena u vremenu i on mora biti što manji. Epovi postoje i kad se ne izvode. (1 bod)
Dakle, epovi su element sustava.
7. Definirajte „događaje“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)

Događaji su sva djelovanja iz prirodne okoline (npr. suša, potresi) i iz drugih društava (npr. napadi), kao i djelovanja na druga društva (npr. napadi), (1 bod)
koja znatno djeluju na velik dio društva (bilo pozitivno, bilo negativno). (1 bod)
Prati se njihov broj u nekom razdoblju. (1 bod)

8. Na skici je dio dijagrama uzroka i posljedica opisanog sustava. (9 bodova)
Dopunite skicu tako da prikazuje cjeloviti dijagram.

Svaki element po 1 bod. (2 boda)
Svaka relacija po 1 bod. (4 boda)
Svaka dva karaktera relacija po 1 bod. (2 boda)
Nema drugih elemenata, ili relacija (1 bod)

9. Obrazložite povratnu vezu između elemenata „društvo“ i „vrijednosti“. (2 boda)

Događaji (iz prirode ili drugih društava) djeluju na promatrano društvo, (1 bod)
a ono pokreće druge događaje (npr. na drugim društvima). (1 bod)

10. Obrazložite petlju koja obuhvaća elemente „vrijednosti“ i „epovi“. (3 boda)

Društvo svojim načinom života razvija i održava vrijednosti. (1 bod)
Te vrijednosti u epove uključuju putujući pjevači. (1 bod)
Oni pjevaju epove, čime ih ostvaruju. (1 bod)
Pjevanjem epova ostvaruje se djelovanje epova na društvo, čime se pridonosi ponašanju društva u skladu s vrijednostima.

Za relaciju pjevanje epova ne dodjeljuje se bod jer je ta relacija obuhvaćena 5. zadatkom.